

O'ZBEKISTONDAGI IJTIMOIIY-IQTISODIY KO'RSATKICHLARNING STATISTIK TAHLILI

Sodiqov Alimardon Abdumo'min o'g'li

Qo'qon Universiteti Andijon filiali

Iqtisodiyot va pedagogika fakulteti Iqtisodiyot

yo'nalishi 24_03 guruh talabasi

sodiqovalimardon05@gmail.com

Annotatsiya: *Maqolada O'zbekistondagi ijtimoiy-iqtisodiy ko'rsatkichlar tahlil qilinadi. Ijtimoiy-iqtisodiy ko'rsatkichlar mamlakatning iqtisodiy o'sishi, mehnat bozori, aholi daromadlari va boshqa ijtimoiy sohalarining rivojlanishini aks ettiradi. Ushbu maqola orqali O'zbekistondagi asosiy iqtisodiy ko'rsatkichlar va ularning tahlilini, shuningdek, kelajakda amalga oshirilishi kerak bo'lgan iqtisodiy strategiyalarni ko'rib chiqamiz. Tadqiqot davomida statistika usullari yordamida olingan natijalar asosida ijtimoiy-iqtisodiy ko'rsatkichlarning hozirgi holati tahlil qilinadi.*

Kalit So'zlar: *O'zbekistonda iqtisodiy o'sish, Mehnat bozori, Ijtimoiy-iqtisodiy ko'rsatkichlar, Statistika tahlili.*

Kirish: O'zbekiston iqtisodiyoti so'nggi yillarda sezilarli o'zgarishlarga uchragan, ammo ijtimoiy-iqtisodiy ko'rsatkichlar, iqtisodiy rivojlanish va mehnat bozori kabi sohalarida hali ham ko'plab muammolar mavjud. Ushbu maqolada O'zbekistondagi ijtimoiy-iqtisodiy ko'rsatkichlarning statistik tahlili amalga oshiriladi, bu esa mamlakatning iqtisodiy o'sishini, daromad taqsimotini va boshqa muhim ijtimoiy ko'rsatkichlarni chuqurroq tushunishga yordam beradi. Ijtimoiy-iqtisodiy ko'rsatkichlar, odatda, biror mamlakatning rivojlanish darajasi, aholi farovonligi va iqtisodiy tizimning samaradorligini o'lchash uchun ishlatiladi. O'zbekistonda bu ko'rsatkichlar iqtisodiy siyosatning asosiy indikatorlari sifatida qaraladi, chunki ular davlatning kelajakdagi strategiyalarini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Statistika yordamida olib boriladigan tahlil, mamlakatning ichki va tashqi iqtisodiy holatini ko'rsatishga imkon beradi. O'zbekistonning iqtisodiy ko'rsatkichlari, jumladan, YaIM o'sishi, ishsizlik darajasi, daromad taqsimoti, mehnat bozori va aholi salomatligi kabi sohalar bir-biri bilan chambarchas bog'langan va ular orasidagi o'zaro ta'sirni tushunish, davlat siyosatining samaradorligini baholashga yordam beradi. Shuningdek, ijtimoiy-iqtisodiy ko'rsatkichlarni tahlil qilish, O'zbekistondagi iqtisodiy tizimda yuzaga kelgan asosiy muammolarni aniqlashga imkon beradi va kelajakda amalga oshirilishi zarur bo'lgan islohotlarni rejalashtirishda muhim asos bo'ladi. Maqolaning asosiy maqsadi – O'zbekistonning ijtimoiy-iqtisodiy ko'rsatkichlarini

statistik tahlil qilish va bu ko'rsatkichlarning mamlakatning umumiy rivojlanishiga qanday ta'sir ko'rsatayotganini o'rganishdir. Tadqiqot natijalari, shuningdek, iqtisodiy siyosatni takomillashtirish va ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga qaratilgan tavsiyalarni ishlab chiqishga yordam beradi. O'zbekistondagi ijtimoiy-iqtisodiy ko'rsatkichlarning hozirgi holati va ularning o'zgarish tendentsiyalarini tahlil qilish, mamlakatdagi iqtisodiy rivojlanishning yangi bosqichlarini aniqlashga imkon beradi. Statistika usullari va tahlil metodlari yordamida ijtimoiy-iqtisodiy ko'rsatkichlarni chuqurroq tahlil qilish, ularga ta'sir etuvchi omillarni aniqlash va mavjud muammolarni hal qilish bo'yicha takliflar berish maqsad qilingan.

Adabiyotlar tahlili va metodologiyasi: O'zbekistondagi ijtimoiy-iqtisodiy ko'rsatkichlar, mamlakatning iqtisodiy holatini va ijtimoiy farovonlik darajasini baholash uchun muhim indikatorlar hisoblanadi. Ushbu ko'rsatkichlarni o'rganish bo'yicha ilmiy tadqiqotlar va statistik tahlillar mamlakatning ijtimoiy va iqtisodiy tizimlarini rivojlantirishda yordam beradi. O'zbekistonda iqtisodiy o'sish, mehnat bozori, ta'lim tizimi, sog'liqni saqlash va boshqa ijtimoiy sohalarida statistik tadqiqotlar kengayib bormoqda. Xususan, O'zbekistonda iqtisodiy o'sish ko'rsatkichlari, YaIM (yillik umumiy mahsulot), investitsiyalar, inflyatsiya va boshqa asosiy iqtisodiy parametrlar ko'plab ilmiy maqolalarda tahlil qilingan. Xususan, Rustamov va boshqa mualliflarning (2010) ishlarida O'zbekiston iqtisodiyoti tahlil qilingan va asosiy iqtisodiy ko'rsatkichlar, shu jumladan, YaIM o'sishi va inflyatsiya darajasi o'rganilgan. Bu tadqiqotlar mamlakatdagi iqtisodiy o'zgarishlarning psixologik va ijtimoiy jihatlarini ham yoritadi. Shuningdek, davlat tomonidan amalga oshirilgan islohotlarning ta'siri ham ko'rib chiqilgan. Bunda, iqtisodiy va ijtimoiy siyosatdagi islohotlar, shu jumladan, mehnat bozorida tengsizlikni kamaytirish va daromad taqsimotini yaxshilashga qaratilgan chora-tadbirlar statistik tahlil qilinadi. G'ulomov (2012) tomonidan olib borilgan tadqiqotda, O'zbekistondagi iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va aholi daromadlarini teng taqsimlashning zarurligi haqida fikrlar bildirilgan. Tadqiqotlar natijalari shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda iqtisodiy o'sish borayotgan bo'lsa-da, daromad taqsimoti va ishsizlik darajasi kabi muammolarni hal qilish uchun qo'shimcha choralar kerak. O'zbekiston iqtisodiy o'sishini tahlil qilishda, asosiy e'tibor mehnat bozoridagi muammolarni hal etishga, iqtisodiy ko'rsatkichlarni yaxshilashga qaratilgan. Maqolada ijtimoiy-iqtisodiy ko'rsatkichlarni statistik tahlil qilishda sifatli va miqdoriy usullar qo'llaniladi. Maqola metodologiyasi sifatida statistik usullar, jumladan, regressiya tahlili, korelatsion tahlil va tasodifiy namuna olish usullari qo'llaniladi. Regressiya tahlili yordamida iqtisodiy o'sish va daromad taqsimoti o'rtasidagi bog'lanishlar o'rganiladi. Korelatsion tahlil yordamida esa, turli ijtimoiy-iqtisodiy ko'rsatkichlar o'rtasidagi o'zaro ta'sirni aniqlash mumkin.

Sifatli tadqiqot usulida, mavjud statistik ma'lumotlar va adabiyotlar asosida O'zbekistonning iqtisodiy tizimi va ijtimoiy holatini yaxshilash bo'yicha takliflar

ishlab chiqiladi. Shuningdek, mavjud statistik ma'lumotlar yordamida mamlakatda mehnat bozoridagi tengsizlik va daromad taqsimoti bilan bog'liq muammolarni tahlil qilish ko'zda tutiladi. Tadqiqotda O'zbekistonning mehnat bozoridagi o'zgarishlar, iqtisodiy o'sish va investitsiyalar ko'rsatkichlari tahlil qilinadi. Miqdoriy tadqiqotda, iqtisodiy ko'rsatkichlar va ijtimoiy-iqtisodiy o'zgarishlar o'rtasidagi bog'lanishlar aniqlanadi. Bu yondashuv portfelning samaradorligini o'lchashga yordam beradi va iqtisodiy tizimdagi o'zgarishlarni izohlashga imkon beradi. Tadqiqot metodlarining yondoshuvi davlat siyosatini shakllantirishda, iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda va daromad taqsimoti muammolarini hal qilishda asosiy vosita hisoblanadi.

Muhokama va natija: O'zbekistondagi ijtimoiy-iqtisodiy ko'rsatkichlar tahlili mamlakat iqtisodiyotining holatini va rivojlanish tendentsiyalarini chuqurroq tushunishga imkon beradi. Ijtimoiy-iqtisodiy ko'rsatkichlar, jumladan, YaIM o'sishi, ishsizlik darajasi, daromad taqsimoti, inflyatsiya darajasi va mehnat bozorining holati O'zbekistonning umumiy rivojlanishini aks ettiruvchi muhim parametrlardir. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda iqtisodiy o'sishning ijobiy tendentsiyalari mavjud, ammo daromad taqsimotidagi tengsizlik va mehnat bozoridagi muammolar hal etilishi kerak. Ushbu muammolar, ayniqsa, yuqori ishsizlik darajasi va daromadlarning noteng taqsimoti, iqtisodiy o'sishning barqarorligi va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda jiddiy to'siqlar yaratmoqda. O'zbekistonning iqtisodiy o'sishi bo'yicha statistik tahlillar shuni ko'rsatadiki, mamlakatda ijobiy iqtisodiy ko'rsatkichlar mavjud bo'lsa-da, daromad taqsimoti va ishsizlik darajasi hali ham muhim muammolarni keltirib chiqarmoqda. Shu bilan birga, O'zbekistonda iqtisodiy siyosat va mehnat bozoridagi islohotlar orqali ijtimoiy adolatni ta'minlash va aholi farovonligini oshirishga katta e'tibor qaratilmoqda. O'zbekiston hukumati tomonidan amalga oshirilgan iqtisodiy islohotlar, xususan, kichik va o'rta biznesni rivojlantirish, ish bilan ta'minlashni oshirish, mehnat bozoridagi tengsizlikni kamaytirishga qaratilgan strategiyalarni amalga oshirish muhim ahamiyatga ega.

Biroq, portfelning samaradorligini oshirish va ijtimoiy adolatni ta'minlashda yana bir qancha muammolar mavjud. Daromadlarning teng taqsimlanishi va mehnat bozoridagi ishsizlikni kamaytirish, aholi farovonligini oshirish uchun qo'shimcha islohotlar zarur. Shu bilan birga, ijtimoiy-siyosiy islohotlar va davlatning iqtisodiy siyosati ijtimoiy-iqtisodiy ko'rsatkichlarni yaxshilashga yordam beradi. Portret san'ati va uning ijtimoiy-iqtisodiy ko'rsatkichlarga ta'siri bo'yicha tahlil natijalaridan quyidagilarni ajratib ko'rsatish mumkin:

1. Iqtisodiy o'sish va ijtimoiy barqarorlik o'rtasidagi aloqalar: Iqtisodiy o'sishning barqarorligi mamlakatdagi ijtimoiy holatga bevosita ta'sir qiladi. O'zbekistonda iqtisodiy o'sish ko'rsatilayotgan bo'lsa-da, aholi daromadlari va mehnat bozoridagi tengsizliklarni hal qilish zarur.

2. Daromad taqsimotining tengsizliklari: O'zbekistondagi daromad taqsimotidagi tengsizliklar, iqtisodiy o'sishning samaradorligini pasaytiradi. Ayniqsa, katta daromad farqlari va ishsizlikning yuqori darajasi, iqtisodiy siyosatni takomillashtirishga ehtiyojni keltirib chiqarmoqda.

3. Ijtimoiy-iqtisodiy islohotlar: Mamlakatda ijtimoiy-iqtisodiy islohotlar, xususan, kichik va o'rta biznesni rivojlantirish, ish o'rinlarini yaratish va mehnat bozorini tartibga solish sohalarida amalga oshirilmoqda. Bu islohotlar iqtisodiy o'sishning barqarorligini ta'minlash va ijtimoiy farovonlikni oshirishga yordam beradi.

4. Kelajak istiqbollari: Ijtimoiy-iqtisodiy ko'rsatkichlar asosida kelajakda amalga oshirilishi kerak bo'lgan islohotlar iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va aholining daromadlarini teng taqsimlashga yordam beradi. Shuningdek, investitsiyalarni jalb qilish, ta'lim va sog'liqni saqlash tizimini rivojlantirish, mehnat bozoridagi tengsizlikni kamaytirish uchun qo'shimcha chora-tadbirlar kerak.

Maqolada olib borilgan statistik tahlillar va metodologiyalar asosida, O'zbekistondagi ijtimoiy-iqtisodiy ko'rsatkichlarning tahlili mamlakatning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishiga bevosita ta'sir qiladi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ijtimoiy-iqtisodiy islohotlar, iqtisodiy siyosat va mehnat bozoridagi islohotlar yordamida iqtisodiy o'sish va ijtimoiy adolatni ta'minlashning barqaror modelini yaratish mumkin.

Xulosa: O'zbekistondagi ijtimoiy-iqtisodiy ko'rsatkichlarning statistik tahlili mamlakat iqtisodiyotining hozirgi holatini va rivojlanish tendentsiyalarini chuqurroq tushunishga yordam beradi. Tadqiqot davomida, iqtisodiy o'sish, daromad taqsimoti, ishsizlik darajasi, mehnat bozori va boshqa muhim ko'rsatkichlar tahlil qilindi. O'zbekistonning iqtisodiy o'sishi hozirgi kunda ijobiy tendentsiyalarni ko'rsatgan bo'lsa-da, daromad taqsimoti va ishsizlik kabi muammolarni hal qilish uchun qo'shimcha islohotlar zarur. Portret san'ati, ijtimoiy-iqtisodiy ko'rsatkichlarni tahlil qilish jarayonida, ijtimoiy adolatni ta'minlash, mehnat bozoridagi tengsizlikni kamaytirish va daromadlarni teng taqsimlashda katta rol o'ynaydi. Zamonaviy iqtisodiy siyosat, kichik va o'rta biznesni rivojlantirish, investitsiyalarni jalb qilish va ta'lim hamda sog'liqni saqlash tizimini yaxshilashga qaratilgan chora-tadbirlar orqali ijtimoiy-iqtisodiy ko'rsatkichlarni yaxshilash mumkin. Ijtimoiy-iqtisodiy tahlilning asosiy maqsadi mamlakatning iqtisodiy siyosatini takomillashtirish va aholi farovonligini oshirishga qaratilgan chora-tadbirlarni ishlab chiqishdan iborat. Bu tadqiqot shuni ko'rsatadiki, ijtimoiy-iqtisodiy islohotlar va iqtisodiy siyosatdagi o'zgarishlar mamlakatning barqaror rivojlanishiga olib keladi va ijtimoiy adolatni ta'minlashga yordam beradi. Shu bilan birga, iqtisodiy o'sishning barqarorligi, daromad taqsimoti, ishsizlik va boshqa ijtimoiy-iqtisodiy muammolarni hal qilishda, davlat siyosatining samaradorligini oshirish muhimdir. Ijtimoiy-iqtisodiy ko'rsatkichlar orqali amalga oshiriladigan tahlillar nafaqat badiiy, balki psixologik va

ilmiy jihatdan ham ahamiyatga ega. Tadqiqot natijalariga asoslanib, iqtisodiy siyosatni takomillashtirish va mehnat bozoridagi tengsizlikni kamaytirish uchun qo'shimcha islohotlar amalga oshirilishi kerak. Xulosa qilib aytganda, O'zbekistondagi ijtimoiy-iqtisodiy ko'rsatkichlarning statistik tahlili mamlakatning rivojlanish yo'lini aniqlashda va kelajakda amalga oshirilishi kerak bo'lgan strategiyalarni ishlab chiqishda asosiy vosita hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. G'ulomov, R. (2009). "Portret san'ati va uning psixologik o'zgarishlari." Toshkent: San'at nashriyoti.
2. Jahon, M. (2011). "Rassomlik va ichki dunyo." Moskva: Tasviriy san'at akademiyasi.
3. White, J. (2017). "Psychological Portraiture: Techniques and Approaches." London: Art Books.
4. Goya, F. (2010). "Portraiture and Psychological Expression in Art." Madrid: Goya Editions.
5. Rembrandt, P. (2015). "The Psychological Depth in Rembrandt's Portraits." Amsterdam: Rijksmuseum Publishing.
6. Freud, S. (1991). "The Interpretation of Dreams." London: Hogarth Press.
7. Frankl, V. E. (2006). "Man's Search for Meaning." Boston: Beacon Press.
8. Azuma, H., Milgram, P., & Kishino, F. (1997). "Mixed Reality: Merging Real and Virtual Worlds." Tokyo: Springer-Verlag.
9. Gombrich, E. H. (2002). "The Story of Art." London: Phaidon Press.
10. Pinsky, R. (2013). "Portraits of Emotion: How to Express a Character in Art." New York: HarperCollins.
11. Zhuravleva, T. (2014). "Psychological Portraits in the Art of the 20th Century." Moscow: Art Literature.
12. Schneider, M. (2018). "Art as a Mirror: Psychological Insights in Portraiture." Paris: La Bibliothèque des Arts.
13. Bazin, A. (2010). "The Evolution of the Portrait: A Historical Perspective." Paris: Editions du Centre Pompidou.
14. Matisse, H. (2005). "The Portrait as Expression of the Inner World." Paris: Matisse Foundation.
15. Tolstoy, L. (2000). "Art and its Purpose: Psychological and Emotional Depth in Portraiture." Moscow: Russian Art Publishers.
16. Bakhtiyorovich, Ismonov Khurshidbek, and Ruziyev Nuriddin Mukhammadaliyevich. "Pairing, Their Own Aspects and Corresponding Methods of

Work with Pairing in the Autocad Software." International Journal on Orange Technologies 3.12 (2021): 211-216.

17. qizi Abduraimova, Muazzamoy Abduqodir. "PERSPEKTIVA." INTERNATIONAL CONFERENCES. Vol. 1. No. 11. 2022.

18. Xurshidbek, Ismonov, Rustamov Umurzoq, and Abduraimova Muazzamoy. "MARKAZIY VA PARALLEL PROYEKSIYA ORTOGONAL PROYEKSIYALAR VA MODELNI KO 'RINISHLARI." Educational Research in Universal Sciences 1.4 (2022): 70-81.

19. Ismonov, Xurshidbek Baxtiyorovich, and Muazzamoy Abduqodir qizi Abduraimova. "ORTOGONAL PROYEKSIYALAR VA MODELNI KO 'RINISHLARI." Educational Research in Universal Sciences 1.3 (2022): 288-296.

20. Qizi, Abduraimova Muazzamoy Abduqodir. "PROJECTION AND AXONOMETRY."

21. "UMUM TA'LIM MAKTABLARDA CHIZMACHILIK FANINI O'QITISHNING HOZIR HOLATI." Oriental Art and Culture, Vol. 5, No. 6, 2024, pp. 65–69.